

การพัฒนาารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
THE DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATOR MODEL IN 21st CENTURY

สุวดี มงคล** เด่น ชะเนติยง**

Suwadee Mongkol, Den Chanetiyoung.

Received: September 04, 2018

Revised: March 10, 2019

Accepted: March 24, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 21 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบาย และพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 184 คน ด้วยแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเทคนิคเดลฟาย พบว่า เห็นด้วยกับการพัฒนาองค์ประกอบรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 ด้านคือ 1) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร 2) ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและตัวชี้วัดขององค์ประกอบทั้ง 24 ข้อ

** Doctor of Philosophy in Educational Administration, Western University.

** Faculty Staff, Doctor of Philosophy in Educational Administration, Western University.

2. ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาทั้ง 7 คน ต่างเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสมดีแล้ว

3. ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีทั้ง 184 คน พบว่า ทุกคนเห็นด้วยกับองค์ประกอบรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The purposes of the research were to study the factors and indicators of school administrator model in 21st century, and to develop factors and indicators of school administrator model in 21st century.

Research methodology was mixed method between qualitative and quantitative methods. The qualitative research collected data from analyzing documents, in-depth interviewing a group of 21 school administrator experts by Delphi technique, and gathering data from 7 experts by group discussion technique. The quantitative research collected data from 184 samples with questionnaires and analyzed data with descriptive statistics; percentiles, mean, standard deviation, median and interquartile ranges.

Research findings

1) The group of 21 school administrator experts strongly agreed with the factors and indicators of 21st century school administrator model which included 1) characters 2) skills 3) roles and 4) responsibilities.

2) By group discussion, all 7 experts concurred with the 4 factors and 24 indicators of 21st century school administrator model.

3) The evaluation of 184 administrators and teachers' opinions of factors and indicators of 21st century school administrator model were at high level.

Keywords: Development, Model, Educational Administrator, 21st Century

1. บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลันในหลายๆด้าน ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การคมนาคม การสื่อสาร ด้านวิทยาศาสตร์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมที่ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคม และก่อให้เกิดการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกับนานาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบทุนหรือทรัพยากรอื่นๆ หากแต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนในชาติเป็นสำคัญ การเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายในสังคมไทยต้องให้ความสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างรีบเร่ง เพื่อสร้างประชากรของประเทศให้มีคุณภาพและศักยภาพ ทั้งนี้เพื่อให้คนในชาติสามารถดำรงชีพได้อย่างเป็นสุขในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง และเป็นกำลังสำคัญในการนำพาประเทศให้สามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรีทัดเทียมนานาอารยประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 นั้น ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ทำหลายด้าน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่างๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษาโดยการเน้นให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center) ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชนโดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุน เพื่อระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา และให้มีการรับรองและประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ (Office of Educational Reform, 2002)

การพัฒนาทางการศึกษา มุ่งให้เกิดคุณภาพ ทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ ปฏิเสธไม่ได้ว่าบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหาร

สถานศึกษาถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่จะสามารถขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเกิดขึ้นได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในกระบวนการ ผู้บริหารโรงเรียนคือ ผู้นำ ที่จะชี้นำ สั่งการ และวางกรอบทิศทางทางการบริหาร ควบคุม ติดตามดูแล แก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่จุดหมายปลายทางตรงตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Suphon Wangsin, 2010)

ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตำแหน่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ถ้าสถานศึกษาใดมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มาจากความรู้ ความสามารถ เก่ง ดี มีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นคุณธรรมก็มีแนวโน้มว่าสถานศึกษาจะมีอนาคตสดใสเปรียบเสมือนกับต้นที่จะนำพาเรือลำน้ำน้อยใหญ่ ควบคุม กำกับทิศทางเพื่อเดินทางมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกับลูกเรือของตนได้สำเร็จ แต่หากกับต้นไม่มีประสิทธิภาพเรือลำน้ำน้อยใหญ่ก็มียันต้องจมหายไปในห้องทะเลหรืออาจต้องเสียเวลาอย่างมากมายเพื่อการเดินทางมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ด้วยด้วยความยุ่งยากและมากด้วยอุปสรรคในการบริหารจัดการตนเองและลูกเรือ แม้ว่าในบางครั้งการจัดการสถานศึกษาจะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง แต่หากผู้บริหารเป็นผู้มีความสามารถ ผลลัพธ์ของงานก็อาจมีประสิทธิภาพสูงได้ ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารหรือผู้นำในสถานศึกษามีคุณลักษณะของผู้บริหารไม่ดีหรือไม่พึงประสงค์ แม้การจัดการองค์การจะถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กรย่อมสมบูรณ์ได้ยากและอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรหรือประสิทธิภาพต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสายตาของบุคลากรในหน่วยงาน มีคุณสมบัติที่เหมาะสม และมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เพื่อขับเคลื่อนงานขององค์การให้นำไปสู่ความสำเร็จ

ด้วยความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็น “หัวเรือใหญ่” ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและโดยเฉพาะเมื่อก้าวเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ซึ่งความเจริญก้าวหน้าดำเนินไปอย่างก้าวกระโดด ผู้บริหารสถานศึกษาเองจะต้องมีลักษณะอันพึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21” ซึ่งผลของการวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อวงการการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

2.2 เพื่อนำเสนอรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม จำนวน 184 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 184 ชุด

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดองค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อกำหนดเป็นกรอบรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย รวมทั้งแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดองค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยเทคนิค (Delphi Technique) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นำกรอบซึ่งได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนะเพิ่มเติมตัวชี้วัดองค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มาจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) เพื่อเสริมให้ตัวชี้วัดองค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 สอบถามผู้ปฏิบัติงานจริง เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 1 - ขั้นตอนที่ 3

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน และ 6 องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้าน ได้แก่ 1. ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารมี

ความสามารถในการกำหนดทิศทางองค์กร 3) ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา
แก้ปัญหา และการตัดสินใจ 4) ผู้บริหารมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม 5) ผู้บริหารมี
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ดิจิตอล และนวัตกรรม และ 6) ผู้บริหารมีความสามารถในการ
สร้างแรงจูงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 2. ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร มี 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่
1) ผู้บริหารเป็นนักวิเคราะห์สถานการณ์ 2) ผู้บริหารเป็นผู้มีความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศ
3) ผู้บริหารเป็นผู้วิสัยทัศน์กว้างไกล 4) ผู้บริหารเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิก กล้าได้กล้าเสีย รู้จักการ
วางแผนเชิงรุก 5) ผู้บริหารเป็นนักสร้างความร่วมมือทั้งในและนอกสถานศึกษา และ 6) ผู้บริหาร
เป็นผู้มีภาวะผู้นำในการบริหารองค์กร 3. ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6
องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านวิชาการ ตลอดจนด้านการ
ให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารเป็นผู้นำด้านการ
นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการในสถานศึกษา
3) ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในสถานศึกษา 4) ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน
การทำวิจัยและพัฒนา 5) ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในสถานศึกษาและ
6) ผู้บริหารสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 4. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์
สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ผู้บริหารบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรม 3) ผู้บริหารยึดหลักการ
ประชาธิปไตย และใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน 4) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
ในงาน 5) ผู้บริหารใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดและ 6) ผู้บริหารมี
ความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

4.2 การสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เห็น
สอดคล้องกันว่า องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาใน
ศตวรรษที่ 21 นั้น เหมาะสมดี พร้อมได้แสดงคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมี
ความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big data ทั้งนี้เพื่อใช้
เป็นมูลในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร 2) ผู้บริหารควรมีทักษะการ
สร้างแรงจูงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม 3) ผู้บริหารควรมีภาวะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีอนาคตการณ์ได้ในศตวรรษที่
21 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารองค์กรโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และ 5) ผู้บริหารควรเป็น
ผู้นำทางวิชาการ โดยสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งควรสร้าง
เครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4.3 การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน พบว่าทุกคนมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบการพัฒนาารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.29$) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ($\bar{x} = 4.28$) ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.25$) และด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.21$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 จากการศึกษาพบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร 3) ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและตัวชี้วัดขององค์ประกอบหลัก ทั้ง 24 ข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Magnuson (2001) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซึ่งจำแนกคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะด้านอาชีพ และคุณลักษณะส่วนตัว พบว่า ในส่วนของคุณลักษณะด้านวิชาชีพนั้น ประกอบด้วย คุณลักษณะที่สำคัญคือ การมีความสามารถติดต่อและเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในสาขาวิชาชีพตนเองสามารถมอบหมายงานได้เหมาะสม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นมิตร นำเข้าใกล้ มีเวลาให้กับผู้ร่วมงาน มีความสนใจผู้อื่นสามารถวางแผนและจัดระบบงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้อำนาจของตนได้อย่างเหมาะสม และในส่วนของคุณลักษณะส่วนตัวนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ คือ การมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีความรอบรู้ เป็นผู้มีความจริงใจ ไม่ใช่อารมณ์เป็นมิตรอารมณ์ขัน เปิดเผย มีความเสมอต้นเสมอปลาย และมีความเมตตา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bennis (2000) เสนอว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้จะต้องมีคุณลักษณะบุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป ได้แก่ มีความเฉลียวฉลาด มีความกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะท่าทางดี สง่างาม น่าเลื่อมใส มีความยุติธรรม ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างไรบ้าง ผู้นำไม่ใช่คนที่ต่างไปจากคนธรรมดาอื่นๆ อย่างน้อยผู้นำจะต้องมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับมนุษย์เดินดินทั้งหลาย ได้แก่ จะต้องมีความซื่อสัตย์ การอุทิศตน ความไม่พยายาบาทมาดร้าย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ใจกว้าง และ

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่สำคัญที่สุดในองค์การสังคมทั้งกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั่วไป เวลาราชการและนอกราชการ ด้านสุขภาพร่างกาย จึงต้องมีความแข็งแรง เพราะถ้าสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงแล้ว การดำเนินงานก็จะบกพร่องซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของงานได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bass (1998) ได้ศึกษา ผลงานวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

- 1) บุคลิกภาพและพฤติกรรม จากผลการวิจัยมากกว่า 15 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหนือบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้เป็นเรื่องต่อไปนี้ คือ มีเขวามันปัญญาดี มีนิสัย การศึกษาค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัย และกว้างขวาง ชอบกิจกรรม และงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี
- 2) บุคลิกลักษณะของผู้บริหารที่ได้รับการยืนยันจากผลการวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง พบว่า ผู้บริหาร จะมีบุคลิกลักษณะ ดังนี้ คือ มีความสามารถในการเข้าสังคม รู้จิตวิทยาในการเจรจา มีมารยาททางสังคมดี มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ มีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อปัญหาอุปสรรค โดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลักและวิธีทำงานมีความเชื่อมั่นในตนเอง หมั่น ศึกษาหาความรู้เพื่อเสริมคุณค่าของตนให้เป็นผู้มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการคาดการณ์ข้างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะในการทำงานเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและคิดสิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้มีความสามารถในการพูดและสามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ
- 3) คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหาร คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการเข้าสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่นและมีความสามารถในทางกีฬา

5.2 การสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 7 คน เห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบหลัก และตัวชี้วัดรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น เหมาะสมดี พร้อมได้แสดงคำแนะนำ และข้อเสนอแนะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Permusk Permprayun (2008) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี โดยภาพรวม 3 ด้าน อยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะ และด้านการจูงใจ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี

จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lukhua Sekuaw (2008) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในทัศนะของบุคลากรครูโรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตัวของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารควรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ในด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีเหตุผลและจริงใจ ส่วนด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารควรมีความซื่อสัตย์โปร่งใสในการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความเป็นผู้นำผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล และด้านคุณสมบัติทั่วไปนั้น ผู้บริหารควรมีประสบการณ์ในงานที่รับผิดชอบ ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนวิชาชีพของผู้บริหาร ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับงาน ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบงาน และชอบช่วยงานในหน้าที่รับผิดชอบในด้านทักษะความสามารถ ผู้บริหารควรมีทักษะความสามารถในการวางแผนและจัดระบบงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanchai Sutrisand (2009) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสามารถในการบริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ทั้ง 184 คน พบว่าทุกคนมีความพึงพอใจการพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sudawan Tempeam (2010) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และความเป็นผู้นำ และผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thitima Ama (2011) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการบริหารงาน ด้านผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ และผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sununtha Paungtong (2011) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งผลต่อการพัฒนา รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ (1) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหารควรมี นโยบายการบริหารที่แสดงถึงแนวทางการพัฒนาผู้บริหารที่ชัดเจนเพื่อการปฏิบัติงานที่มี ประสิทธิภาพ(2) ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ในทุกมิติ (3) ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรแสดง บทบาทให้ตรงไปตรงมาในการปฏิบัติงาน และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และ (4) ด้าน คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานเพื่อการ บริหารงานที่โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการส่งผลต่อการ พัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ (1) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหาร ควรมีความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศ (2) ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารควรมี ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา (3) ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษาผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และ (4) ด้าน คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง (1) ควรทำการวิจัยสภาพปัญหาในรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบัน มีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ และ (2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความทันสมัยต่อการบริหารต่อไป

References

- Bass, B. M. (1998). *Transformational Leadership: Industrial, Military and Educational Impact*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bennis, W. G. (2000). *Managing the Dream: Reflections on Leadership and Change*. Cambridge, Mass: Perseus.
- Lukhua Sekuaw. (2008). *Desirable Characteristics of Administrators in the Perspective of the Teachers Personnel in Wat Phra Pradaeng School*. Master of Education in Education Administration Graduate School, Chiang Mai University.
- Magnuson, W. G. (2001). *The Characteristics of Successful School Business Managers*. Doctoral Dissertation: University of Southern California.
- Office of Educational Reform. (2002). Management by Education Reform. *Academic Journal*. 5 (6): 23-30.
- Office of the National Education Commission. (2010). *Performance Management*. Bangkok: Arun Printing Co., Ltd.
- Permsuk Permprayun. (2008). *Desirable Characteristics of School Administrators by Opinion of Administrators and Teachers Lopburi Educational Service Area Office* (Master of Thesis). Graduate School: Thepsatri Rajabhat University.
- Rung Kewdeng. (2004). *Corporate School*. Bangkok: Wattana Panich.
- Sudawan Tempeam. (2010). *Desirable Characteristics of School Administrators as Perceived by Teachers Under The Office of Sakaeo Educational Service Area 2*. (Master of Thesis). Graduate School: Burapha University.
- Sununtha Paungtong. (2011). *Desirable Characteristics of School Administrators as Perceived by Teachers Under Local Government Organization, Phuket*

Province. (Master of Thesis). Graduate School: Suan Dusit Rajabhat University.

Thitima Ama. (2011). *Desirable Characteristics of Educational Administrators Under the Jurisdiction of the Office of Primary Education, Chanthaburi District 1.* (Masters of thesis). Graduate School: Burapha University.

Wanchai Sutrisand. (2009). *Desirable Characteristics of School Administrators as Perceived by The Basic Education Commission. Under The Office of Kalasin Educational Service Area 2.* (Master of Thesis). Graduate School: Burapha University. Mahasarakam Rajabhat University.

Wiroj Sararattana.(2009).*Management: Principles and Theories of Education.* Bangkok: Thipayawisut.